

BOSHLANG‘ICH SINIF O‘QUVCHILARINING KREATIV SALOHIYATINI SHAKLLANTIRISH TEXNOLOGIYASI

Kalandarova Navbaxor Baxtiyor qizi

Namangan davlat pedagogika instituti

Boshlang‘ich ta’lim yo‘nalishi talabasi

Elektron pochta: bahorkalandarova13@gmail.com

Abduraxmonova Gulasal Ravshanovna

NamDPI “Boshlang‘ich ta’lim innovatsiyalari”

kafedrasi o‘qituvchisi

Elektron pochta: gulasalabduraxmonova50@gmail.com

ANNOTATSIYA

Mazkur maqolada boshlang‘ich sinf o‘quvchilarining kreativ salohiyatini shakllantirish texnologiyalari tahlil qilingan. Kreativ fikrlashning ahamiyati, uni rivojlantirishga xizmat qiluvchi pedagogik yondashuvlar hamda zamonaviy metodlar bayon etilgan. O‘qituvchilarning ijodiy yondashuvi va samarali o‘quv jarayonini tashkil etish yo‘llari ko‘rib chiqilgan. Ushbu tadqiqot kreativ salohiyatni rivojlantirishda qo‘llanilishi mumkin bo‘lgan innovatsion pedagogik texnologiyalarni taklif etadi.

KALIT SO‘ZLAR

Boshlang‘ich sinf, kreativ salohiyat, pedagogik texnologiyalar, problemali ta’lim, aqliy hujum, divergent fikrlash, dramatizatsiya, tasviriy san’at, mustaqil fikrlash.

АННОТАЦИЯ

В данной статье рассматриваются технологии формирования креативных способностей учеников начальных классов. Проанализировано значение креативного мышления, педагогические подходы и современные методы, способствующие его развитию. Рассмотрены творческий подход учителей и пути организации эффективного учебного процесса. Исследование предлагает инновационные педагогические технологии, которые могут быть использованы для развития креативных способностей.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА

Начальные классы, креативные способности, педагогические технологии, проблемное обучение, мозговой штурм, дивергентное мышление, драматизация, изобразительное искусство, самостоятельное мышление.

ANNOTATION

This article analyzes the technologies for developing creative abilities in primary school students. The importance of creative thinking, pedagogical approaches, and modern methods that contribute to its development are discussed. The study examines

teachers' creative approaches and ways to organize an effective learning process. It proposes innovative pedagogical technologies that can be applied to foster creativity.

KEYWORDS

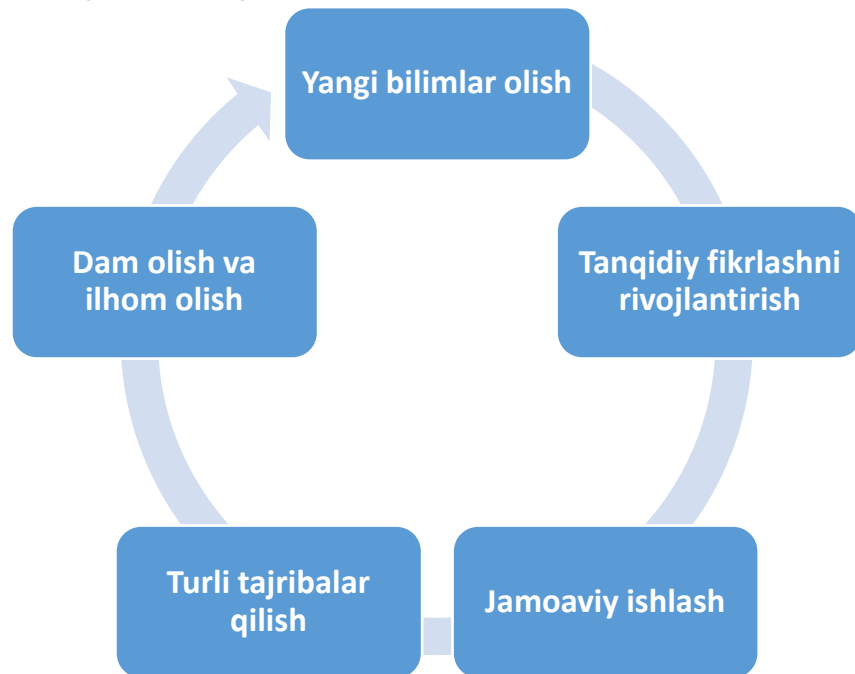
Primary school, creative abilities, pedagogical technologies, problem-based learning, brainstorming, divergent thinking, dramatization, visual arts, independent thinking.

KIRISH

Bugungi kunda ta'lim jarayonida o'quvchilarning kreativ fikrlash qobiliyatini rivojlantirish muhim ahamiyat kasb etmoqda. Ayniqsa, boshlang'ich sinf davri bolalarning ijodiy qobiliyatlarini shakllantirish va rivojlantirish uchun eng muhim bosqich hisoblanadi. Ushbu maqolada boshlang'ich sinf o'quvchilarining kreativ salohiyatini shakllantirish texnologiyalari, metodlari va ularning samaradorligi haqida so'z yuritamiz.

Kreativ salohiyat va uning ahamiyati. Kreativ salohiyat insonning yangi, original g'oyalarni ishlab chiqish, muammolarga noodatiy yondashish va ijodiy mahsulot yaratish qobiliyatidir. Bu faqat san'at yoki adabiyotga emas, balki ilm-fan, biznes, texnologiya, ta'lim va kundalik hayotga ham taalluqlidir[4]. Kreativ fikrlash orqali insonlar muammolarni innovatsion usullarda hal qiladi va jamiyatga yangi yondashuvlar taklif etadi. Bolalarda kreativ fikrlash qobiliyatini shakllantirish ularning shaxsiy rivojlanishi uchun muhim. Mustaqil fikrlashni o'rganish, muammolarni yangicha yechish, o'zini erkin ifoda qilish va yangilikka intilish kabi ko'nikmalar orqali ular o'z qiziqishlarini rivojlantirish imkoniyatiga ega bo'ladi. Kreativ salohiyat insonni har tomonlama o'sishga undaydi[1]. U kishilarga o'z imkoniyatlarini anglash, muammolarni tez va samarali hal qilish hamda yangi yutuqlarga erishish uchun zarur bo'lgan motivatsiyani beradi. Ijodkorlik rivojlangan shaxslarda o'ziga bo'lgan ishonch ortadi, ular tashabbuskor bo'lib, o'z oldiga yuksak maqsadlar qo'yishga intiladilar. Ta'lim tizimida kreativ salohiyatni rivojlantirishga alohida e'tibor qaratish lozim. Bolalar va yoshlar ijodiy mashg'ulotlarga jalb qilinsa, ular kelajakda nafaqat o'z yo'nalishida muvaffaqiyat qozonadi, balki jamiyat rivojiga ham katta hissa qo'shadi. Shuning uchun kreativ fikrlashni qo'llab-quvvatlovchi muhit yaratish va turli usullar orqali ijodiy qobiliyatlarni rivojlantirish juda muhimdir[8].

Kreativ salohiyatni rivojlantirish usullari:

Kreativ salohiyatni shakllantirish texnologiyalari. O‘qituvchilar o‘quvchilarning kreativ salohiyatini rivojlantirish uchun turli pedagogik texnologiyalardan foydalanadilar. Bu texnologiyalar o‘quvchilarga erkin fikrlash, muammolarga innovatsion yondashish va ijodiy tafakkurni shakllantirish imkonini beradi. Problemali ta’lim texnologiyasi o‘quvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantirishga yordam beradi. Ular oldiga muammoli savollar qo‘yish, ularni o‘z yechimlarini topishga undash ijodiy fikrlashni faollashtiradi[7]. Masalan, o‘quvchilarga ertak yoki hikoya boshlanishini berib, davom ettirishni so‘rash ularning tasavvurini kengaytiradi va ijodiy tafakkurni shakllantiradi. Divergent fikrlash texnologiyasi o‘quvchilarga bir masalaga turli nuqtai nazardan qarashni o‘rgatadi. Bu usul orqali ular muammolarni bir necha xil usulda hal qilish imkoniyatini izlaydi. Masalan, oddiy qog‘oz varag‘idan nechta turli buyumlar yasash mumkinligi haqida fikr yuritish, bolalarni noodatiy yondashuvlarga rag‘batlantiradi. Rol o‘ynash va dramatizatsiya usuli o‘quvchilarning ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirishda katta ahamiyatga ega. Teatrlashtirilgan sahnalar yaratish, hikoyalar asosida rollarni ijro etish ularning o‘zini erkin ifoda qilishiga yordam beradi.

Turli xarakterlarni jonlantirish orqali bolalar o‘z tasavvurlarini kengaytiradi va hayotiy vaziyatlarga kreativ yondashishni o‘rganadi. Aqliy hujum metodi o‘quvchilarga erkin fikr bildirish va bir-birining g‘oyalarini baholash imkonini beradi.

Ushbu metod orqali bolalar turli variantlarni taklif qilish va fikrlarini asoslashga o‘rganadilar. Masalan, “Kelajakdagi maktab qanday bo‘lishi mumkin?” mavzusida munozara tashkil etish, o‘quvchilarga o‘z qarashlarini ilgari surish imkonini beradi va ularning kreativ tafakkurini rivojlantiradi.

Tasviriy san’at va konstruktorlik faoliyati orqali bolalar o‘z tasavvurlarini kengaytirishadi. Chizish, haykal yasash, qog‘ozdan turli shakllar yaratish ularning ijodiy qobiliyatlarini oshiradi. Ranglar bilan ishlash, yangi kompozitsiyalar yaratish, shakllarni o‘ylab topish o‘quvchilarning kreativ tafakkurini rivojlantirishga xizmat qiladi. Kreativ salohiyatni shakllantirish texnologiyalaridan samarali foydalanish o‘quvchilarning mustaqil fikrlash qobiliyatini oshirishga, ularning o‘ziga bo‘lgan ishonchini mustahkamlashga va innovatsion yondashuvlarni shakllantirishga xizmat qiladi. Shu sababli, ta’lim jarayonida ijodiy muhit yaratish va bolalarni yangi g‘oyalar izlashga undash muhim ahamiyat kasb etadi[6].

Kreativ salohiyatni shakllantirish – insonning innovatsion fikrlash, ijodiy yondashuv va nostandart yechimlar topish qobiliyatini rivojlantirish jarayonidir. Bu jarayonda turli pedagogik, psixologik va texnologik yondashuvlar qo‘llaniladi.

1. Interfaol o‘qitish texnologiyalari

Bu usullar o‘quvchilarning faolligini oshirish, ularning mustaqil fikrlashi va ijodiy izlanishiga yordam beradi.

➡ **"Aqliy hujum" (Brainstorming)** – muammoga turli g‘oyalar va yechimlar taklif etish orqali ijodiy fikrlashni rivojlantirish.

➡ **"Sokratik suhbat"** – savol-javob orqali chuqur fikrlashga undash.

➡ **"Kichik guruhlar bilan ishlash"** – **muammoni birgalikda hal qilish orqali kreativlikni oshirish.**

2. Muammoli ta’lim texnologiyalari

Bu yondashuv o‘quvchilarga oldindan tayyor bilimlarni berish o‘rniga, ularni muammoni mustaqil yechishga undaydi.

➡ **Muammoli savollar qo‘yish** – o‘quvchilar javoblarni mustaqil topishi kerak bo‘lgan vaziyatlar yaratish.

➡ **Loyiha metodidan foydalanish** – o‘quvchilar ma’lum bir muammo bo‘yicha tadqiqot olib borishadi va o‘z yechimlarini taklif qilishadi.

➡ **Case-study (Holatlar tahlili)** – real hayotiy vaziyatlar asosida kreativ yondashuv ishlab chiqish.

3. Ijodiy tafakkurni rivojlantirish texnologiyalari

Bu usullar inson ongini erkinlashtirish va kreativ fikrlash imkoniyatlarini kengaytirishga qaratilgan.

➡ **TRIZ (Ijodiy muammolarni hal qilish nazariyasi)** – muammolarni tizimli yondashuv bilan hal qilish metodikasi.

➡ **"De Bononing 6 ta shlyapasi"** – har bir shlyapa ma'lum fikrlash usulini ifodalaydi (mantiqiy, hissiy, tanqidiy va hokazo).

➡ **Metafora va analogiyalar usuli** – yangi g'oyalarni ilgari surish uchun qiyoslashdan foydalanish.

4. Raqamli texnologiyalar va kreativlik

Zamonaviy texnologiyalar kreativ tafakkurni shakllantirish uchun keng imkoniyatlar yaratadi.

➡ **Sun'iy intellekt va dasturiy ta'minotlardan foydalanish** – kreativ jarayonlarni tezlashtirish.

➡ **Virtual va qo'shimcha reallik (VR, AR)** – yangi muhitlarda ijodiy tajribalar yaratish.

➡ **Online ta'lim platformalari** – ijodiy tafakkurni rivojlantirish uchun maxsus kurslar.

5. O'yinli texnologiyalar

O'yin orqali o'rganish – kreativ salohiyatni rivojlantirishning eng samarali usullaridan biridir.

➡ **Gamifikatsiya** – o'quv jarayoniga o'yin elementlarini qo'shish.

➡ **Rol o'ynash o'yinlari (Role-playing games, RPG)** – turli rollarni ijro etish orqali ijodiy fikrlashni shakllantirish.

➡ **Simulyatsiyalar va model yaratish** – virtual yoki real muhitda eksperiment qilish.

XULOSA

Boshlang'ich sinf o'quvchilari bilan ishlashda kreativ salohiyatni rivojlantirish ta'limning asosiy yo'nalishlaridan biri bo'lishi lozim. Zamonaviy pedagogik texnologiyalar va ijodiy yondashuvlar yordamida bolalarning mustaqil fikrlash qobiliyatini shakllantirish mumkin. Bu esa kelajakda ularning innovatsion yondashuvlarga ega bo'lishiga zamin yaratadi. Ushbu metodlarni o'quv jarayonida muntazam qo'llash o'quvchilarning kreativ salohiyatini yanada rivojlantirishga yordam beradi va ularning kelajakdagi shaxsiy va professional muvaffaqiyatlariga hissa qo'shadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Vygotsky L.S. **"Imagination and Creativity in Childhood"** – Cambridge University Press, 2004.
2. Jalolov J.J. **"Pedagogik texnologiyalar va ta'lim innovatsiyalari"** – Toshkent, 2019.
3. Hasanboyeva O. **"Boshlang'ich ta'limda innovatsion yondashuvlar"** – Toshkent, 2021.
4. Mamatova D. **"Ijodiy fikrlash va ta'lim texnologiyalari"** – Samarqand, 2020.
5. Resnick M. **"Lifelong Kindergarten: Cultivating Creativity through Projects, Passion, Peers, and Play"** – The MIT Press, 2017.
6. Abduraxmonova Gulasal Ravshanovna. (2024). O'qish darslari orqali o'quvchilarning bog'lanishli nutqini rivojlantiruvchi texnologiyalar. *Proceedings of International Conference on Educational Discoveries and Humanities*, 3(2), 40–46. Retrieved from <https://econferenceseries.com/index.php/icedh/article/view/3676>
7. Abduraxmonova Gulasal Ravshanovna. (2024). Ona tili-o'qish savodxonligi darslarida o'quvchilarning bog'lanishli nutqini rivojlantirish. *“PEDAGOGIK AKMEOLOGIYA” xalqaro ilmiy-metodik jurnal*. №7(15) 2024.,156-159 betlar.
8. Abduraxmonova Gulasal Ravshanovna, G'ayratliyyeva Ruxshona Mirzohid qizi. Bog'lanishli nutqning ta'lim samaradorligini oshirishda va o'quvchi shaxsini rivojlantirishdagi ahamiyati. 23-yanvar_2025-yil, 85-90 betlar. <https://scientific-jl.org/tal/issue/view/245>
9. www.ziyonet.uz – Ta'limga oid ilmiy-metodik materiallar.
10. www.edu.uz – O'zbekiston Respublikasi Xalq ta'limi vazirligining rasmiy veb-sayti.